

NIELS ROLSTED

Af Carsten Carlsen
Engvej 29, 4270 Høng
Telf. 23 21 37 06
uv8d63q4@gmail.com

Mange har en slægtstavle, som kan have betydning for forståelsen af fortiden. Ofte er slægtstavlerne udfærdiget, før den tekniske IT-udvikling for alvor begyndte omkring år 2000. Det giver os mulighed for i dag hurtigt og hjemmefra at underbygge og supplere slægtens data, så vi får et mere sikkert og mere levende billede af vores fortid. Således er det også sket med efterfølgende tekst om min slægt.

Slægten Rolsted

Vi befinder os i Rolsted mellem Nyborg og Odense. I en erindringsbog har Niels Rasmussen i sit 82. år berettet om slægten. Han gør det i taknemmelighed over for den slægt, i hvis tjeneste han stod i næsten hele sit lange liv, nemlig slægten Løvenskiold.

Niels Rasmussen, der antog navnet Rolsted efter sin fødeby, beretter, at han er født i året 1760. Dette bekræftes af kirkebogen for Rolsted Sogn: "1760 d. 13. April døbt Rasmus Nielsens Søn, af Rolsted, kaldet Niels".

Faren havde i 1749 fæstet sin svigerfars gård under Hellerup Gods, og hans mor var Karen Thygesdatter. Den 27. september 1745 havde de indgået ægteskab. Gennem oplysninger i kirkebogen kan vi følge familien tilbage til henholdsvis 1637 og 1647.

"Jeg var den 6. i rækken", skriver Niels Rasmussen. Dette er næsten rigtigt. Måske har han ikke vidst noget om den førstefødte, der døde som spæd. Han fik et sørgeligt endeligt, idet han 20 uger gammel blev ligget ihjel om natten af forældrene, for hvilket de dog modtog kirkens absolution. Den fuldstændige rækkefølge er: Anders, født 1745, Anders, født 1747, Hans, født 1749, Leene, født 1752, Kirsten, født 1754, Thyge, født 1757, Niels, født 1760, Karen, født 1762, og Maren, født 1771.

En anden tragisk hændelse indtraf i 1772, da Niels i løbet af nogle få måneder mistede begge sine forældre, den ældre

Portræt af
Niels Rolsted

bror, Hans, og den yngste søster, Maren, på grund af grasserende plettyfus, en slags salmonella. Allerede 5 år forinden var forældrene flyttet fra gården til et fæstehus i byen. Årsagen kendes ikke. Når Niels i slægtsbogen nævner, at der nu kun var mig og min søster tilbage, skal det sikkert forstås som hjemmeværende, idet de ældre formentlig var kommet ud at tjene. Deres skæbne er i øvrigt ikke efterforsket. Søsteren kom ligesom Niels til Sjælland og nævnes som jomfru Karen Rolsted i forbindelse med brorsønnen, Henrik Vilhelms, d. 1802. Hun blev den 8. august i Kundby Kirke viet til Henrik Aleksander Fischer, der levede som snedker i denne by. Hvad der i øvrigt skete i Niels' barndom og ungdom, kan læses i slægtsbogen, og først da Niels i 1782 kommer til Vognerup, kan bogen suppleres med yderligere oplysninger.

Vognerup

Årene som tjener og skriver på Vognerup betegner Niels som en meget lykkelig tid. "Denne periode – fra Paasken 1782 til April 1788 – regner jeg til den behageligste og lykkeligste i mit liv". Som tjener skulle han opvarte 4 personer, men han skulle ikke dække eller rydde bordet, og han skulle

ikke pudse sølvtøj eller glas, "thi Herskabet havde antaget en sort Pige, som havde disse bestillinger." Han havde meget fritid og blev af herskabet nærmest betragtet som en del af familien.

Fra baron Løvenskiolds dagsjournal ved vi, at Niels jævnligt var i København med herskabet, vel navnlig i vintertiden, hvor herskabet i nogle år tilbragte tiden. Nu og da står der: "Betalt Niels Tjener for udlæg til drikkepenge, bompunge, teaterbilletter etc." Lønnen var 15 rigsdaler pr. halvår samt kost og logi. Det er derfor forståeligt, at baronen "har forstrakt Niels Tjener med 10 rigsdaler", der blev trukket fra næste lønningsdag. Der vankede dog også ekstra løn: "Givet Niels Tjener 10 rgd. for at lære børnene at snitte". Børnene var sønnen Carl og fættereren Herman, der i øvrigt havde flere personer til støtte i deres opdragelse. Her på Vognserup traf Niels sin tilkommende ægteviv, Mette Sophie Grønbech, som var ansat som stuepige.

Det var dog ikke uden problemer. "Men nu kom der, som man siger, en Kurre på Traaden mellem mig og en Pige; Meningen er, jeg saa mig i den Nødvendighed at gifte mig med hende, hvilket nok var meget for tidligt, endskjønt jeg dog var 28 Aar". Mette blev gravid, og "jeg nænnede ikke at narre hende". De holdt bryllup den 4. april 1788. De unge mennesker havde intet, så de måtte låne et lokale til brylluppet på en større gård, og Niels måtte købe alt til brylluppet, "endogsaa Grønkålen – der på denne Aarstid var vanskelig at faa, til en Flæskeskinke". Blandt gæsterne var bl.a. fuldmægtig Bech og forvalter Friis. De fik mange gaver, og Niels skriver, "saa jeg kan sige, at jeg fik min Kaal og min Skinke godt betalt".

Selv om herskabet var imod forbindelsen til Mette, hjalp de alligevel Niels og Mette videre i livet, da de skulle fæste en ny gård, som skulle bygges.

Niels Rolsted på Ny Sonnerup

I Rolsteds slægtsbog nævnes det, at der i sommeren 1794 byggedes en ny gård på Tuse Mark, kaldet Ny Sonnerup, og at herskabet har tiltænkt Niels denne. Af Løvenskiolds dagsjournal fremgår dog, at Niels først overtog den i 1795, idet han samtidig ophørte med at figurere på godsets lønningsliste over tjenerskabet. Beslutningen om at overdrage gården til Niels som fæstegård blev dog truffet i 1794, hvilket fremgår af en oversigt over udskiftninger. Så sent som i april 1795 var han stadig tjener og blev sendt til Minneslyst. Han skulle hente et barometer, der skulle ophænges i baronens værelse. På vejen skulle han desuden bestille to nye vogne, hvoraf han selv skulle have den ene til Ny Sonnerup.

For at have penge til opstart på gården fortæller Niels, at han lånte 400 rigsdaler, som baronessen kautionerede for.

Han tilvejebragte også nogen kapital ved at arbejde for godset. Således skulle han rejse et stængærde i skellet mellem Ny Sonnerup og Tuse Mark. For dette modtog han 36 rigsdaler og havde selv stillet heste og folk til rådighed. Den 10. juli 1795 modtog han endvidere 1 rigsdaler for at save træer til den nordre længe på sin gård.

Ellers ser det ud til, at Løvenskiold bekostede opførelsen af gården, hvis ejendom det da også rettelig var.

Murermester Jens Nielsen modtog den 16. august og den 18. august betaling for udført arbejde og leverancer, bl.a. af en bryggerskedel, men Niels måtte selv betale murermesteren for hele murerarbejdet.

Tømmermanden Morten Korn fik 10 rigsdaler og snedker Anders Hansen 33 rigsdaler for vinduer til Ny Sonnerup.

Der har formentlig knyttet sig store forventninger til overtagelsen af denne nye gård. "Mit herskab troede mig skikket dertil, og jeg troede det selv", skriver Niels. Forgæves leder man efter årsager til, at denne herlighed kun varede 3 år. Selvfølgelig var hverdagen helt anderledes for familien. Som tjener havde han et let arbejde, siger han selv. Ofte var han på rejse med sit herskab; i vinterperioden på længere ophold i København. Han var den, der lagde ud for herskabet til drikkepenge, bompunge, billetter til teater osv. At opbygge et landbrug næsten uden driftskapital og erfaring har været en helt anden sag. Niels skriver blot "... jeg modtog den med Intet og forlod den med Intet". Lånet på 400 rigsdaler, som baronessen havde kautioneret for, blev tilbagebetalt.

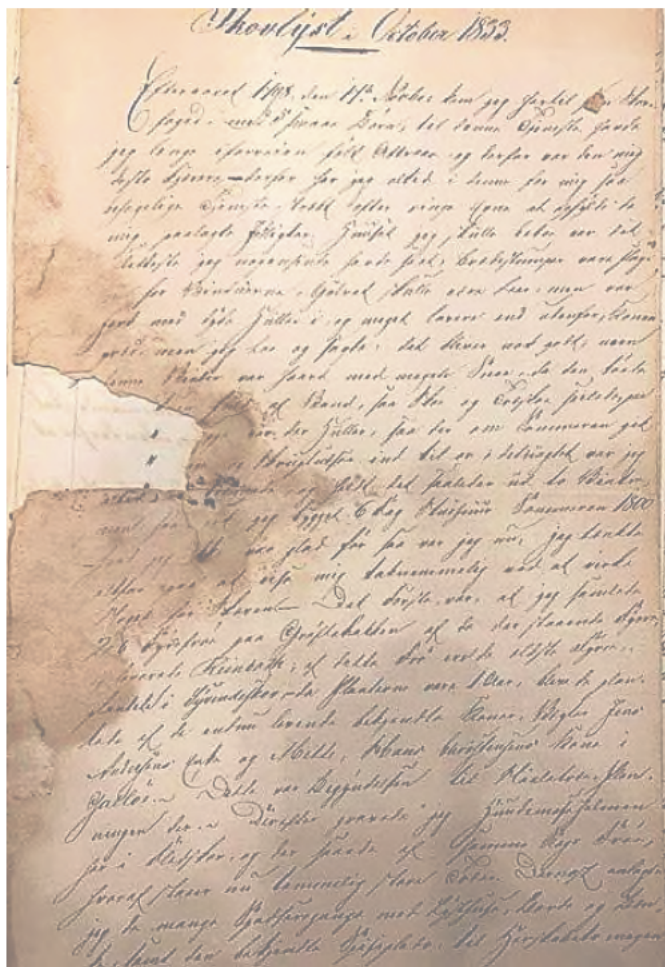
Vimplen på gården viser tallet 1794, hvor den blev bygget, og 1910, hvor en ny gård stod færdig.

Noget tyder på, at ejendommen for en tid har slået familien ud. I det mindste skriver hans svoger, jæger Michael Hermann, under på afståelsen i 1798.

Løvenskiold tog sig dog fortsat af familien. Nu var Løvenskiold flyttet fra Vognserup til Løvenborg, men en tom lejlighed på Vognserup blev stillet til rådighed for familien Rolsted. Tiden fra foråret 1798 gled hen. For Mette med pasning af deres børn, fem var født, men kun tre var i live. For Niels var det med tømmerarbejde på gården og omkring denne.

Men så kom udnævnelsen til skovfoged i november 1798, og familien flyttede til Fledskov ved Ugerløse.

Niels kom "i sit rette element", skriver han, men for hans kone, Mette Sophia Grønbech, som altid havde været omgivet af mange mennesker, må overgangen til livet i skoven have været overordentlig svær, og man forstår godt, at Mette knuste en tåre over denne usle bolig, de flyttede ind i. Niels skriver om boligen: "Lergulvet var ganske optraadt,

En side fra Niels' erindringsbog

havde store Huller og laa 0,5 m lavere end Jordsmonnet udenfor. I Stuen var der 2 smaa Fag Vinduer, hvori det halve Antal vare itu, og for Hullerne var der slaet Brædestumper. En Lervæg var faldet ud, og Aabningen tilstoppet med et Knippe Ærtehalms; Husets eneste Dør var saa aaben, at den første Sommer Krøb Skruptudser og 2 Gange Snoge ind til os i stuen".

Men Niels gik i gang med at bygge et nyt stuehus på 6 fag, og 2 år efter, i 1800, var det færdigt.

Niels skriver i 1833 en erindringsbog om sit virke som skovfoged og forærer den til baronen. Bogen befinder sig i dag på Rigsarkivet. I bogen er der en beskrivelse af nogle af hans arbejdsopgaver. "Det Første var, at jeg samlede 2 pund Fyrrefrø paa Grøftbakken af de der staa Fyrre. Da planterne var 1 Aar, blev de plantet ud." Man hentede altså frø, tørrede dem, pottede dem, og efter 1 år blev de udplantet. Det var begyndelsen på nåletræsplantningerne, hvor man de følgende år plantede mere end 50.000 nåletræer.

"Dernæst anlagde jeg de mange Spadseregange med Lysthuse, Borde og Bænke, samt den bekjendte Spiseplads, til

Herskabets megen Tilfredshed, hvorfor de den første Gang de saae dem, gav mig 10 rd Duceur."

Parken i Løvenborg er, efter en renovering ved Danica, åben for alle. Den har betagende store træer af mange forskellig slags og et stort spejlbassin.

Efter 16 år som skovfoged blev Niels udnævnt til skovrider og havde dermed ansvaret for flere skove. I Løvenborgs arkiv på Rigsarkivet er der et dokument, der omhandler de skove, Niels havde ansvar for. Det drejer sig om Flødeskov, Østrup Skov, Skovindhegningerne ved Løvenborg, Nr. 1 Skoven, og Lodskoven ved Vognerup. Her er sidste halvdel af dokumentet.

№	Indhold	Antal	Andet
6	10	
7	10	
8	10	
9	10	
10	10	
I Løvenborg			
1	1	
2	3	
3	10	
4	10	
5	10	
6	10	
7	10	
8	10	
9	10	
Lodskov ved Vognerup			
1	2	
2	10	
3	10	
Summe - 100			

Skovtjil den 10. Okt. 1833
N. Holst

Niels' skovdistrikt

Udnævnelsen kom som en overraskelse. Niels skriver: "Men nu kom, 1817 den 6te Januarii, ganske uventet, kl. 5 om Morgenen, Frederik Bødker fra Reistrup, med et stort Brev, jeg aabnede det med rystende Haand, men jeg havde nær kysset Manden. Da jeg læste: "Jeg udnævner Dig herved til Skovrider ved Friherskabet Løvenborg etc." Lønningen var også bedre: "Gud, hvor var jeg nu følte mig glad og lykkelig! Nu først kunne jeg spise mit Brød uden Bekymring. Siden fik jeg Heste og Vogn, Ploug og øvrige Avlsredskaber, saa jeg selv kunne dyrke og behandle min Jord samt befordre mig og min familie uafhængig af andre".

Han arbejdede herefter ofte med hest og vogn og flyttede f.eks. sten til gærder og stenkister, kørte savsmuld og tøm-

Skovlyst

mer og kørte sække med opsamlede nødder for blot at nævne nogle få ting.

I forbindelse med deres hus har Niels, ifølge sine erindringer, plantet frugttræer, som han selv har forædlet, gravet og stensat en brønd med værk, kalket og udført anden vedligeholdelse, bygget en udlænge på 6 fag og forlænget en anden med 1 fag.

I det hele taget får man et indtryk af, at Niels er meget arbejdsom og er god til mange forskellige ting, og det belønnes han også for: "Baronen fandt det værdigt i Aaret 1817 at kalde det Skovlyst, en stor Ære for mig."

Huset findes endnu og hedder stadig "Skovlyst".

I 1832 blev Niels tildelt et sølvbæger af baron Herman Frederik Løvenskiold for 50 års tro tjeneste. Niels var meget glad og stolt. "Inderligt rørte mig dette Bevis på min ædle Herres Bevaagenhed". Han kunne se tilbage på 3 herskaber, der alle havde været tilfredse med ham, og som havde hjulpet ham og hans familie gennem svære tider.

Senere i slægtsbogen står der: "I 1836 behagede min naadige Hr. Baron at entledige mig fra min Tjeneste; jeg følte også at jeg kunne trænge dertil, thi jeg var 76 Aar gammel og savnede fornøden Kraft og Dygtighed til længere at forestaa min Bestilling." Hans kone var død 2 år tidligere. Han er meget taknemlig over for Mette: "Hun var mig en trofast

*Den flotte pokal,
Niels fik for sin
tro tjeneste*

Medhjælp og Ledsager gennem livet. Med moderlig Omhue, med klog Sparsommelighed stod hun mig bide ved vore mange Børns Opfostring og opdragelse."

Niels gik på pension og flyttede ind hos sin søn, som havde fæstet en gård lidt vest for "Skovlyst", og her skrev han sin erindringsbog, 81 år gammel. Han fik et langt otium på 11 år og døde i januar 1847, 87 år gammel.